

Nog steeds gelukkig getrouwd?

Een gouden bruiloft in de ontwikkelingssamenwerking

door Gijs Justaert

MO* papers is een serie analyses die uitgegeven wordt door Wereldmediahuis vzw. Elke paper brengt fundamentele informatie over een tendens die de globaliserende wereld bepaalt. **MO* papers** worden toegankelijk en diepgaand uitgewerkt.

MO* papers worden niet in gedrukte vorm verspreid. Ze zijn gratis downloadbaar op www.mo.be. Bij het verschijnen van een nieuwe paper wordt een korte aankondiging gestuurd naar iedereen die zijn of haar e-mailadres bezorgt aan mopaper@mo.be (onderwerp: alert)

Gijs Justaert is verantwoordelijk voor internationaal politiek werk op de Zuiddienst van Wereldsolidariteit.

Redactieraad **MO* papers**: Saartje Boutsen (Vredeseilanden), Lieve De Meyer (eindredactie), Rudy De Meyer (11.11.11), Gie Goris (MO*), Brigitte Herremans (Broederlijk Delen), Nadia Molenaers (IOB Antwerpen), Marieke Poissonnier, (Oxfam-Wereldwinkels), Arne Schollaert (Oxfam-Wereldwinkels), Liesbet Vangeel (FOS-Socsol), Emiel Vervliet.

Informatie: mopaper@mo.be of MO*paper, Vlasfabriekstraat 11, 1060 Brussel
Suggesties: emiel.vervliet@telenet.be

Wereldmediahuis is ook uitgever van het printmagazine MO*, de mondiale nieuwssite www.MO.be, en van de nieuwsbrief eMO* (tweemaal per week). Verder organiseert de vzw MO* lezingen en mondiale cafés.

Overname van de teksten is toegestaan mits toestemming van auteur en uitgever.

FEEST!

Op 21 oktober vieren de Belgische ontwikkelingssamenwerking en de niet-gouvernementele actoren (ngo's) hun vijftigjarige samenwerking. Exact vijftig jaar geleden ondertekende Koning Boudewijn een eerste Koninklijk Besluit voor de subsidiëring van ngo-activiteiten. Dat is zeker en vast een reden tot feest, want die samenwerking heeft haar vruchten afgeworpen. Daarover zijn kilometers dikke rapporten volgeschreven, die ongetwijfeld mooi zullen worden voorgesteld op 21 oktober in het Egmontpaleis – waar de vijftigste verjaardag feestelijk wordt gevierd. De gezondheidstoestand van miljoenen mensen in ontwikkelingslanden is er bijvoorbeeld op vooruitgegaan, zo lezen we in het Ontwikkelingsrapport van de Verenigde Naties. En dat is mede te danken aan het werk van sociale gezondheidsorganisaties, aldus de VN. Minder mensen lijden honger, ook dat met dank aan lokale boerenorganisaties en coöperatieve initiatieven. Honderdduizenden mensen hebben meer en betere arbeidsrechten en slagen er beter in die rechten ook daadwerkelijk af te dwingen

VIJF UITDAGINGEN ALS DESSERT

Laat ons dus samen het dessert aansnijden. En samen, als volwassen paar, praten over de uitdagingen die voor ons liggen. Want die dialoog ontbreekt volledig. Nochtans zijn er uitdagingen genoeg, meer dan we hier kunnen behandelen. Het draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking neemt af, zo stelt HIVA in een studie van 2012. Amper 8,6% van de ondervraagden vindt dat het geld voor ontwikkelingssamenwerking goed besteed wordt. En ook bij politici dreigt het draagvlak af te nemen, getuige de besparingen die zich aankondigen. Minstens 750 miljoen euro de komende legislatuur, zo is te horen. En dat terwijl meer en meer mensen door de aanslepende crisis wereldwijd in de armoede terechtkomen. De achteruitgang

dankzij de wereldwijde samenwerking van vakbonden en sociale bewegingen die mensen verenigen om samen op te komen voor hun rechten. Dat staat te lezen in tal van documenten van de Internationale Arbeidsorganisatie.

Genoeg redenen dus om op 21 oktober samen een goed glas fairtradecava te drinken. Maar laat ons toch ook van de gelegenheid gebruik maken om elkaar recht in de ogen kijken over wat voor ons ligt. Want na vijftig jaar huwelijk zit de sleur er grondig in. We denken niet meer hetzelfde over onze relatie, maar echt praten doen we daar niet over. Inhoudelijk staan we soms lijnrecht tegenover elkaar en daar geven we elkaar de schuld van – hoe kan het ook anders. We hebben elk onze eigen visie over hoe het nu verder moet, maar het lijkt wel dat we te ver van elkaar af liggen in bed om ook samen een toekomst uit te stippelen. Ook al weten we allebei dat we daar belang bij hebben. Want alleen is er heel wat minder reden tot feest.

van het milieu is voor ons helaas nog net niet tastbaar genoeg om er echt iets aan te doen. Maar onze kinderen zullen met de gebakken peren zitten. Peren die ze overigens ook zullen moeten weggooien als we geen werk maken van een duurzamer voedselketen: 840 miljoen mensen hebben honger, hoewel we meer dan genoeg eten produceren, zo leert ons de 11.11.11-campagne. Het goede nieuws is dat we iets kunnen doen aan deze en andere uitdagingen. Dus laat er ons eens samen over praten en niet blijven denken: “elf elf elf, koopt uw eten zelf!” Bij deze uitnodiging voor een gesprek geef ik alvast graag een mogelijke agenda mee. Vijf uitdagingen waarover we het eens moeten hebben.

ARMOEDEBESTRIJDING VERSUS ARMOEDEPREVENTIE

» Het *Human Development Report 2013* van het VN-ontwikkelingsprogramma UNDP is optimistisch: de wereldwijde armoede neemt af. De Millenniumdoelstelling om tegen 2015 het aantal mensen dat moet overleven met 1,25 dollar per dag te halveren, werd drie jaar voor de deadline gehaald. Het aandeel van het Zuiden in de wereldhandel stijgt en bedrijven aarzelen steeds minder om te investeren in het Zuiden. Dat is uiteraard goed nieuws! En toch. De armoede is in absolute cijfers misschien verminderd, maar de ongelijkheid is spectaculair toegenomen. Zowat 85% van de wereldwijde rijkdom is in handen van tien procent van de wereldbevolking, zo lezen we in de statistieken van 2011 van de Wereldbank. Twintig procent van de wereldbevolking moet volgens datzelfde rapport rondkomen met anderhalve dollar per dag. Nemen we vier dollar, dan is dat zestig procent. En tachtig procent van de wereldbevolking doet het met tien dollar per dag – nog altijd geen overdreven luxe. Het aantal extreem armen mag dan wel gedaald zijn, maar als we de armoedenorm een beetje optrekken, is er nauwelijks sprake van een daling van de armoede.

Nochtans zijn we rijker dan ooit. Maar de ontwikkeling van de twintig procent van de wereldbevolking die de vruchten heeft kunnen plukken van die rijkdom, is even spectaculair als de snelle toename van de armoede en ongelijkheid van de tachtig procent anderen. Sterker nog, de ongelijkheid neemt zodanig toe dat ze in grote delen van de wereld gevaarlijke vormen aanneemt. De Internationale Arbeidsorganisatie heeft daar zelfs een nieuwe ‘*social unrest*’-index voor opgesteld.

Deze evolutie stelt ons voor een gigantische uitdaging: hoe kunnen we hierop een antwoord formuleren met ons ontwikkelingsbeleid? Want door de wereldwijde uitdaging van groeiende ongelijkheid stuiten we op de grenzen van de traditionele en beperktere agenda van armoedebestrijding die zich vooral richt op hulp aan een steeds kleinere groep van allerarmste landen.

Als we de analyse van groeiende ongelijkheid volgen, is de huidige indeling van ontwikkelingslanden misschien wel ach-

terhaald. Er zijn nog maar weinig arme landen, maar vooral veel arme mensen. En die vinden we overal ter wereld. Volgens een studie van de Universiteit van Oxford leeft meer dan zeventig procent van 's werelds armste bevolking in zogenaamde groei- en middeninkomenslanden. Dat zijn landen die rijk genoeg worden geacht om zelf hun armoedeprobleem op te lossen. En dus zetten overheden hun schaarse ontwikkelingsgeld liever in voor landen die daar niet toe in staat zijn. Armoede, zo luidt de redenering van heel wat donoren, is immers een individuele en tijdelijke toestand. Met een doelgericht hulpbeleid – geld geven – kunnen we een groot deel van de armoede de wereld uit helpen. En de rest is een kwestie van economische groei, waarmee alles zichzelf wel oplost. Globale competitie heet dat, en als we maar genoeg rijkdom creëren, druppelt die wel door naar zij die het minder goed hebben.

De cijfers inzake ongelijkheid bewijzen dus het tegendeel. Maar toch is ontwikkelingshulp lange tijd hiertoe herleid geweest – en dat is ze soms nog: armoedebestrijding als compensatie voor zij die, voorlopig, nog niet meekunnen met de wereldwijde concurrentie en dus niet meegenieten van de gecreëerde rijkdom. Ontwikkelingssamenwerking blijft zo noodgedwongen een pleister op een houten been: geld of goederen geven aan de armen, maar zonder hen in staat te stellen de krachtverhoudingen binnen de samenleving te veranderen en die ongelijkheid daadwerkelijk aan te pakken. Het gaat om hulpverlening, crisisbeheersing, maar amper om meer dan dat. Pervers genoeg versterkt de ontwikkelingssamenwerking op die manier de ongelijkheid binnen vele samenlevingen en op wereldschaal, want ze gaat niet gepaard met de nodige sociale verandering.

NAAR EEN BELEID VAN ARMOEDEPREVENTIE

Als onze ontwikkelingssamenwerking een zinvolle bijdrage wil leveren aan de strijd tegen de toenemende ongelijkheid, dan moet ze meer doen dan directe armoedebestrijding alleen en zich des te meer richten op het bestrijden en voorkomen van ongelijkheid, sociale uitsluiting en kwetsbaarheid, nu en

voor de volgende generaties. Dezelfde studie uit Oxford stelt dat een groot deel van de armoede in de wereld van vandaag te wijten is aan sociale uitsluiting: mensen die letterlijk uitgesloten blijven van de rijkdom die in hun land wordt gecreëerd. Als we ook die ongelijkheid en onrechtvaardige situatie willen aanpakken, moeten we uitgaan van een andere benadering van armoedebestrijding. Dan volstaat hulp niet, maar moeten we ons richten op een echt beleid van herverdeling. Daarbij is 'armoedepreventie' als uitgangspunt veel beter op zijn plaats. En dan gaat het om sociale verandering gericht op het herverdelen van de rijkdom, het versterken van en toegang verlenen tot rechten, *empowerment* van mensen en ondersteuning van krachten in de samenleving die daarbij kunnen helpen: sociale bewegingen die bijdragen aan een kritisch middenveld, lokale ondernemers die verankerd zijn in de samenleving, enzovoort.

Door armoedepreventie krijgt ontwikkelingssamenwerking een heel andere invulling: armoedepreventie vergt strategieën die gericht zijn op waardig werk en sociale bescherming. Dat zijn twee voorbeelden van ontwikkelingsstrategieën die bij uitstek mikken op het versterken en afdwingen van ieders rechten en die hefboomen creëren voor herverdeling in de samenleving. Sociale bescherming zal de komende jaren het thema zijn van een grote campagne van Belgische Noord-

Zuidorganisaties, vakbonden en mutualiteiten. Dat gebeurt niet alleen om het thema ook in het Belgische en Europese ontwikkelingsbeleid hoger op de agenda te plaatsen, maar ook als pleidooi voor een andere ontwikkelingssamenwerking. Een beleid van sociale bescherming is een bijzonder doeltreffend mechanisme van herverdeling en biedt dus een antwoord op het vraagstuk van de ongelijkheid. Sterker nog, een beleid van sociale bescherming kan de structuren van de samenleving veranderen in de richting van meer solidariteit, rechtvaardigheid en duurzaamheid. Solidariteit binnen de hele samenleving staat daarbij centraal, want iedereen is betrokken bij sociale bescherming: werknemer en werkgever, rijk en arm, jong en oud, ziek en gezond, iedereen draagt ertoe bij en plukt er de vruchten van. Net daarin schuilt de kracht van sociale bescherming: ze stapt af van de exclusieve aandacht voor arme mensen, maar bestrijdt ongelijkheid en verandert maatschappelijke structuren.

Met een dergelijke benadering komt ontwikkelingssamenwerking in een heel ander daglicht te staan: dan gaat het over het samen, met haves en have nots wereldwijd, opzetten van acties om die sociale verandering te realiseren, om het 'internationaliseren' van een gemeenschappelijke, wereldwijde strijd tegen ongelijkheid en de systemen die de armen arm houden. Waar op aarde die armen ook wonen.

CONCENTRATIE VERSUS DIFFERENTIATIE

Net dat laatste druist in tegen het concentratiebeleid dat de Belgische overheid voor ogen heeft. Om ons land beter zichtbaar te maken in de projecten, wil onze overheid liefst in zo weinig mogelijk landen actief zijn. Het valt volledig te begrijpen dat ze dit doet om de opvolging van die projecten door de eigen administratie beheersbaar te houden. Maar dat de overheid dit ook zou opleggen aan alle andere actoren en hen daarmee zou verhinderen de strijd aan te gaan met de ongelijkheid waar ook ter wereld, druist in tegen elke logica van internationale solidariteit.

De aard van een partnerschap is natuurlijk afhankelijk van de

capaciteit van de partner of het partnerland. Dat impliceert inderdaad dat we met sommige landen – noem het middeninkomenslanden – op een andere manier kunnen samenwerken. Maar dat mag geen excuus zijn om niet te voldoen aan de verplichting om het recht op ontwikkeling te verzekeren voor iedereen. We haalden de cijfers al aan: meer dan 70% van 's werelds armste mensen woont in de middeninkomenslanden. Slechts één kwart woont in de armste landen, meestal in Afrika. Deze cijfers maken eens te meer duidelijk dat rechten, waardige werkgelegenheid, sociale bescherming en welzijn niet eenvoudigweg zullen voortvloeien uit economische groei en een stijgend BNP. Samenwerking of internationale solidari-

teit, en indien nodig hulp, zullen nog altijd noodzakelijk zijn. Maar dat vraagt meer aandacht voor het vraagstuk van de ongelijkheid en daarbij stappen we best af van het huidige principe om landen uit te sluiten op basis van economische criteria.

We kunnen natuurlijk met ons allen in Centraal-Afrika gaan zitten en al onze middelen in dezelfde landen stoppen. Maar er is vooralsnog geen bewijs dat meer concentratie ook een snellere of betere ontwikkeling oplevert. Integendeel, de kans op misbruiken en hulpafhankelijkheid wordt zo alleen maar groter. En bovendien en vooral is het ronduit onverantwoord onze ogen te sluiten voor de ongelijkheid en sociale uitsluiting overal elders in de wereld. Dat doen ngo's, vakbonden en sociale bewegingen dan ook niet. Twee voorbeelden.

DE RAMP VAN RANA PLAZA IN BANGLADESH, EEN 'MINST ONTWIKKELD LAND' (MOL)

Op 24 april 2013 kwamen meer dan duizend arbeiders om bij de instorting van de kledingfabriek Rana Plaza in Dhaka. Er vielen 1127 doden om precies te zijn, mensen die als moderne slaven waren opgesloten in de fabriek. Uit angst dat ze zouden ontsnappen, had de fabriekseigenaar de poorten gesloten. Het gevolg is bekend: de beelden van de instorting gingen in een sneltempo de wereld rond. Op 25 april, een dag na de ramp, kwamen in de Bengaalse hoofdstad Dhaka honderdduizenden arbeiders op straat. Lotgenoten, ook zij moderne slaven, protesterend voor menswaardiger werkomstandigheden en een leefbaar loon.

De instorting van Rana Plaza was niet de eerste ramp in de textielateliers en kledingfabrieken in Bangladesh. In november 2012 brandde de Tazreen-kledingfabriek nabij Dhaka uit. 117 mensen kwamen daarbij om. Op 11 april 2005 stortten de drie bovenste verdiepingen in van de Spectrum-fabriek, eveneens een kledingproducent. Die verdiepingen waren illegaal bovenop de fabriek gebouwd, de veiligheidsvoorzieningen waren er belabberd en er was geen enkele vluchtroute. 64 arbeiders stierven bij de instorting, tachtig anderen raakten gewond. Gelijkaardige verhalen vallen er elk jaar op te tekenen. Een

reportage van de Britse omroep BBC naar aanleiding van de ramp in Rana Plaza toont hoe in tien maanden tijd zeker vijftig fabrieksbranden uitbraken. In Bangladesh zijn minstens vierduizend dergelijke ateliers – het land is voor zeventig à tachtig procent van zijn export afhankelijk van de textielsector. Er werken in totaal ongeveer vier miljoen arbeiders, tachtig procent daarvan vrouwen. Ze werken voor een gemiddeld loon van dertig euro per maand. Wie klaagt, wordt op straat gezet – er zijn er genoeg die werk zoeken – en ook wie zich organiseert om de arbeidsomstandigheden te verbeteren, wordt onverbiddeijk ontslagen.

Eigenlijk, en jammer genoeg, was een dergelijke ramp te voorzien. De Belgische Schoneklerencampagne, een platform van ngo's en vakbonden, zet zich al meer dan twintig jaar in om samen met lokale vakbondspartners de wantoestanden in de Aziatische kledingfabrieken aan te klagen en de arbeidsomstandigheden daar te verbeteren. Zij boeken langzaam maar zeker succes: mede onder druk van het niet aflatende werk van Belgische en internationale vakbonden en ngo's en hun Bengaalse partners werd vorig jaar een veiligheidsakkoord ondertekend voor de Bengaalse kledingfabrieken. Met de steun van grote westerse kledingmerken als H&M, Inditex (van onder andere het merk Mango) en andere worden dit jaar en de volgende jaren circa 5000 fabrieken gecontroleerd op hun veiligheid.

Dit is een enorme stap vooruit voor de Bengaalse vakbonden en sociale organisaties die strijden voor betere arbeidsomstandigheden, al is de vooruitgang moeilijk in cijfers uit te drukken. Hun ledenaantallen zijn sterk toegenomen, volgens de Internationale Arbeidsorganisatie met ongeveer dertig procent. Ze spelen een belangrijke rol in de opvolging van het akkoord, houden de overheid in de gaten en trekken geregeld internationaal aan de alarmbel. Maar ze hebben nog een lange weg te gaan in Bangladesh en ze kunnen onze solidariteit zeker nog altijd gebruiken. We moeten ons dan ook zo organiseren en een kader creëren waarin vakbonden en ngo's hier hun collega's in Bangladesh kunnen blijven ondersteunen.

DE STRIJD VAN SOCIALE BEWEGINGEN IN BRAZILIË, EEN 'HOOG-MIDDENINKOMENS LAND'

Met Brazilië raken we een gevoelige snaar. Het land behoort tot de groep van de zogenaamde BRIC-landen (Brazilië, Rusland, India en China), een groep van economische groeilanden. Dat wordt snel duidelijk als je rondloopt in São Paulo of Rio de Janeiro. Maar de andere kant van de medaille ligt er niet om. De ongelijkheid in Brazilië is schrijnend hoog: één procent van de bevolking, de rijkste bovenlaag, bezit evenveel als de vijftig procent van de bevolking die in armoede leeft. De spreidstand is in weinig andere landen zo groot. En ondanks de mooie cijfers die Brazilië kan voorleggen inzake economische groei, behoort het land tot de koplopers van Latijns-Amerika wat betreft analfabetisme. Deze gegevens komen van de Wereldbank.

Het ongenoegen van de Braziliaanse bevolking wordt de laatste jaren steeds duidelijker, de roep van sociale bewegingen om een meer rechtvaardige samenleving zwelt aan. In 2013 liepen de straten vol omdat de mensen zich niet betrokken voelden in de samenleving. *“Sorry voor het ongemak, maar wij zijn Brazilië aan het veranderen”* was de slogan die de massa mensen in São Paulo en Rio de Janeiro met zich meedroeg. Een jaar later, in de aanloop naar het Wereldkampioenschap voetbal, haalden de vele straatprotesten al meer de hoofdlijnen van het nieuws. De boodschap was dezelfde: doe iets aan de groeiende ongelijkheid, want de sociale uitsluiting waarvan het gros van de bevolking het slachtoffer is, wordt onhoudbaar en ronduit onmenselijk.

ONTWIKKELINGSHULP VERSUS 'INTERNATIONALISERING'

De twee eerste uitdagingen geven eigenlijk al goed aan wat ontwikkelingssamenwerking in de eenentwintigste eeuw zou moeten zijn om relevant te blijven: een beleid dat gericht is op het internationaliseren van de solidariteit. Ontwikkelingssamenwerking is al lang geen verhaal meer van enkel en alleen geld overdragen van Noord naar Zuid. Het is een verhaal van internationale solidariteit in Noord en Zuid, Oost en West.

De Braziliaanse sociale bewegingen, die in veel van die protesten het voortouw nemen als spreekbuis van de uitgesloten bevolking, kampen bovendien nog met een bijkomend probleem: door de status van hun land als economische reus, haken donoren af en worden ontwikkelingsorganisaties door hun subsidiërende overheid onder druk gezet om uit het land weg te trekken. Nochtans heeft een land als Brazilië net nu een sterk middenveld nodig, dat opkomt voor de rechten van de kwetsbare en uitgesloten groepen in de samenleving. En dat middenveld moet kunnen rekenen op internationale solidariteit.

We mogen dus zeker niet blind zijn voor het feit dat zeventig procent van de arme mensen ter wereld in zogenaamde middeninkomenslanden woont. Zeker niet wanneer het gaat om het ondersteunen van organisaties die mensen empowerment bieden, bijdragen tot een rechtvaardiger samenleving en werken aan herverdeling om de groeiende ongelijkheid een halt toe te roepen. Of dat nu in Brazilië, Indonesië, Guatemala of Congo is. Als we met onze ontwikkelingssamenwerking een antwoord willen geven op de wereldwijde uitdagingen van vandaag, zoals klimaatverandering, voedselzekerheid, toegang tot sociale bescherming, waardig werk, enzovoort, dan moeten we blijven samenwerken met die landen: door middenveldorganisaties te ondersteunen, door steun te bieden aan de opbouw van instellingen die efficiënt zijn op het vlak van inkomensverdeling (bijvoorbeeld mechanismen en instellingen van sociale bescherming, mechanismen voor het vastleggen van minimumlonen, enzovoort.)

Arbeiders in België voeren bijvoorbeeld dezelfde strijd voor waardig werk en wereldwijd respect voor arbeidsnormen als arbeiders in Brazilië, Indonesië of Congo. Daarom willen Belgische vakbonden solidair zijn met hun collega's waar ook ter wereld. Dat is niet meer dan natuurlijk. Maar die internationale solidariteit past in een visie die zich niet beperkt tot rechtstreekse armoedebestrijding alleen – al is dat in sommige

gevallen zeker en vast nog nodig. Dat soort internationale solidariteit impliceert een benadering die gericht is op een rechtvaardige herverdeling en het afdwingen en versterken van ieders rechten, uit wederzijds belang, om te komen tot een rechtvaardiger mondiale samenleving.

De solidariteit internationaliseren, dat kunnen we niet alleen of met zijn tweeën. We moeten alle domeinen en geledingen van de samenleving daarbij betrekken. Want internationale solidariteit is een gedeelde verantwoordelijkheid: van de overheid en van sociale en commerciële actoren samen (*'whole of society'*) en ook als hefboom om alle relevante beleidsdomeinen coherent te maken met de doelstellingen (*'whole of government'*). "Laat duizend bloemen bloeien", zo omschrijft ontwikkelingsdeskundige Marcus Leroy het idee in een artikel in Wereldbeeld, het tijdschrift van de Belgische Vereniging voor de Verenigde Naties. Kortom: moedig initiatieven van internationale solidariteit tussen gelijke partners aan. Laat vakbonden hier solidair zijn met vakbonden ginder. Kmo's hier met kmo's ginder, universiteiten, overheidsdepartementen, enzovoort. Breng mensen en homologe organisaties hier en ginder samen, geef hen kansen om internationale solidariteit uit te bouwen. En laat hen initiatieven uitvoeren die voor allebei interessant zijn – het zal vast en zeker tot betere resultaten leiden.

Dat vraagt een grondige ommezwaai in de manier waarop de overheid haar ontwikkelingssamenwerking organiseert. Van een beheerderslogica vandaag naar een logica van het 'faciliteren van samenwerking', van 'controleurs' van de programma's van niet-gouvernementele actoren naar 'procesbegeleiders', organisaties die zo'n samenwerking willen uitbouwen moeten

worden bijgestaan met raad en daad. Dan gaan we van een benadering waar doeltreffendheid op korte termijn centraal staat, naar een aanpak waarbij duurzame ontwikkeling en internationale solidariteit op de eerste plaats komen. Het staat buiten kijf dat dit ook een inspanning vraagt van de andere, indirecte actoren. Ook zij zullen moeten loskomen van het traditionele ontwikkelingssysteem, dat vooral gericht is op efficiënte hulpverlening en al te weinig de nadruk legt op processen van maatschappelijke verandering.

Die ommezwaai veronderstelt natuurlijk dat we akkoord gaan over een aantal fundamentele zaken, zoals de doelstellingen van de internationale solidariteit, een gedragscode waaraan iedereen zich houdt en de wil en mogelijkheid om blijvend van elkaar te leren. Het is de rol van de overheid om het debat over die fundamentele zaken te organiseren. Laat ons dus om te beginnen met alle betrokken actoren het debat voeren over de gemeenschappelijke doelstellingen van internationale solidariteit. En dan heb ik het niet over het afbakenen van sectoren en landen waarin we actief willen zijn, maar wel over een gemeenschappelijke visie waar we samen achter staan en aan werken. Een visie die niet door één actor wordt opgelegd aan alle anderen, maar waarbinnen de verschillende actoren wereldwijde partnerschappen kunnen uitbouwen. De overheid waakt over de naleving van de doelstellingen, zowel bij de niet-gouvernementele als bij de gouvernementele actoren (inclusief andere departementen) – ze bewaakt dus de coherentie – en begeleidt en ondersteunt al deze actoren in het uitbouwen van hun internationale solidariteit.

METEN VERSUS LEREN

Deze nieuwe benadering opent ook beheersmatig heel wat nieuwe mogelijkheden. Want zowel voor de overheid als voor de niet-gouvernementele actoren is de traditionele technocratische visie, toegespitst op doeltreffendheid van de hulp en met een jammerlijke aandacht voor meetbare resultaten op korte termijn, totaal onbeheersbaar geworden. De tijd tussen het voorbereiden en het schrijven van de ontwikkelingsprogram-

ma's enerzijds en het rapporteren erover anderzijds is zo kort geworden dat de uitvoering ervan in het gedrang komt. Deze manier van werken is eigenlijk totaal uit de hand gelopen. Alleen al de komende drie jaar moeten de ngo's achtereenvolgens een erkenningsdossier indienen – om opnieuw erkend te worden als ontwikkelingsorganisatie – vervolgens een screening ondergaan om te controleren of ze aan de nodige kwali-

teitsvereisten voldoen en tot slot een nieuw programma indienen – het laatste programma ging amper begin 2014 van start. Als kers op de taart moeten aan dat nieuwe programma een hele reeks contextanalyses voorafgaan, die alle Belgische organisaties die actief zijn in een bepaald land of regio samen moeten opstellen. Synergie van bovenaf heet dat dan, zonder er ook maar bij stil te staan of die synergie ook op het terrein relevant is. Daar ontstaan misschien heel andere vormen van samenwerking, die wellicht veel relevanter om te ondersteunen zijn dan een vanuit België geforceerd samenwerkingsverband. De overheid is er bovendien helemaal niet op voorzien om jaarlijks duizenden bladzijden na te lezen. Dat is begrijpelijk, maar heeft wel gevolgen: organisaties moeten maandenlang wachten op de goedkeuring van hun programma; de goedkeurende overheid leest uit tijdsgebrek slechts stukjes en beetjes van een programma en heeft geen besef van het geheel, enzovoort. Dat knaagt bij heel wat indirecte actoren ongetwijfeld aan het vertrouwen in de professionaliteit van de overheid.

Kortom, we hebben allebei ademruimte nodig. Maar dan moeten we dringend vereenvoudigde procedures afspreken, waarbij de klemtoon verschuift van een lange *ex-ante*- naar een relevante en leerrijke *ex-post*procedure. Dat veronderstelt dat we bij de monitoring en evaluatie van de acties afstappen van de overdreven beheersmatige reflexen (efficiëntielogica) en overgaan tot innovatieve benaderingen zoals bijvoorbeeld ‘*outcome mapping*’, die kijkt welke mogelijkheden de interventies hebben gecreëerd om aantoonbare verandering teweeg te brengen bij lokale actoren. Dergelijke veranderingen zijn niet eenvoudig in cijfers uit te drukken, maar geven wel een beter inzicht in de wijze waarop organisaties zich hebben versterkt door de samenwerking, hoe ze ontwikkelingskansen hebben gegre-

pen, welke strategieën hebben gewerkt en welke niet. Het is een andere logica, die gericht is op kwalitatief leren, eerder dan het kwantitatief bepalen van ontwikkelingsresultaten. Met zo’n logica kan de overheid ook ten volle haar rol spelen als procesbegeleider van internationale solidariteit.

Maar het succes van deze benadering is sterk afhankelijk van vertrouwen. En dat vertrouwen ontbreekt nu net in de relatie tussen de overheid en de niet-gouvernementele actoren. Er is geen enkel vertrouwen meer en dus communiceren we alleen nog via programma’s vol doelstellingen en kwantitatieve indicatoren om het al of niet bereiken van die doelstellingen zo nauwgezet mogelijk te meten. In plaats daarvan zouden we beter van elkaar bijleren op het vlak van aanpak en strategieën en hoe we op de beste manier lessen kunnen trekken uit de ontwikkelingstrajecten die we opzetten met onze partners over de hele wereld. Dat is een evaluatieprocedure die zeker en vast meer diepgang vraagt en veel leerrijker zal zijn voor iedereen: de niet-gouvernementele actoren, hun partners en de overheid. Maar dat veronderstelt een relatie waarbij de actoren, in concreto de overheid en de niet-gouvernementele actoren, elkaar meer vertrouwen.

Ook als ngo-sector zullen we het vertrouwen van de overheid moeten verdienen. We zullen de krachten meer moeten bundelen, zowel intern als sector als met andere betrokken actoren om stappen vooruit te kunnen zetten in de strijd tegen ongelijkheid. We zullen moeten nadenken over nieuwe instrumenten, onze werkwijze daaraan aanpassen en uitkijken naar nieuwe financieringsbronnen. Maar laat ons daarover in dialoog gaan en zo langs beide kanten het vertrouwen opnieuw wat herstellen.

POLITIEK VERSUS ONTWIKKELING

› Dat brengt ons naadloos terug waar we begonnen zijn: we praten niet meer. Niet meer over onze visie, niet over onze gemeenschappelijke doelstellingen en niet over manieren om samen goede vormen van ontwikkelingssamenwerking of – vanaf nu – internationale solidariteit te ondersteunen. Het lijkt namelijk steeds minder over ontwikkeling en steeds meer over politiek te gaan. Zo is het de bedoeling om de ontwikkelingssamenwerking meer te richten op de domeinen waar Belgische ondernemingen sterk in zijn. Dan kunnen ook onze eigen bedrijven immers een graantje meepikken. We zien dat ook wanneer ontwikkelingsgeld wordt ingezet ‘in de strijd tegen migratie’. Elke euro om Belgische ministers op Afrikaanse festivals – of elders – te laten verkondigen dat mensen beter niet naar België komen, zou beter gebruikt kunnen worden om het leven van de mensen ginder menswaardiger te maken. Dat zou dus kiezen zijn voor ontwikkeling in plaats van voor politiek.

Daarmee botsen we misschien wel op de wortels van onze vertrouwensbreuk: het is de politiek die bepaalt wat goede en wat slechte ontwikkelingssamenwerking is. Het is de politiek die oordeelt of het zinvol is om sociale bewegingen wereldwijd te steunen of om middelen in te zetten voor projecten waar ook onze eigen bedrijven iets aan hebben – om het idee van Didier Reyniers te volgen. Dat zijn politieke – en dus bij uitstek ideologische – keuzes. Helaas lijken die keuzes het belang van politiek boven het belang van ontwikkeling te plaatsen.

Paradoxaal genoeg botsen we hier ook op een tegenstelling. Want terwijl de keuzes van het Belgische ontwikkelingsbeleid hoe langer hoe meer ongegeneerd ideologisch en politiek zijn, zijn de ontwikkelingsinterventies dat hoe langer hoe minder. Uiteraard is het gemakkelijker om een waterput te graven en in sommige gevallen zal dat zeker ook nodig zijn. Maar daarmee beoog je geen enkele sociale verandering. Dat doe je wel door met landen in dialoog te gaan over het respect voor mensen- of arbeidsrech-

ten bijvoorbeeld of door bewegingen te steunen die meer transparantie en democratie eisen. Ook al gaan ze daarmee soms in tegen hun overheid en de heersende ideeën over de richting die de samenleving uit moet gaan. Het is belangrijk dat daar ruimte voor is en dat sociale bewegingen samen kunnen bouwen aan een sociale (tegen)macht wereldwijd. Zo'n samenwerking is meer politiek geladen, maar zet ontwikkeling des te meer op de eerste plaats.

Door die tegenstrijdigheid is het moeilijk om onze nieuwe wereldwijde agenda van internationale solidariteit waar te maken. Ze treft ons hier, waar ontwikkelingsorganisaties en sociale bewegingen vanuit de politieke overheid steeds meer in een keurslijf worden geduwd, en ze treft sociale bewegingen wereldwijd in hun maatschappelijke strijd voor een rechtvaardiger samenleving, een strijd die per definitie politiek is.

Dat vraagt ook van ons, actoren van de indirecte samenwerking, dat we ons meer laten zien. We moeten goede voorbeelden van samenwerking, van internationale solidariteit, meer in het daglicht stellen en juiste en betere lessen trekken uit de slechte voorbeelden. We moeten het debat aangaan over mogelijkheden om onze actieradius te verruimen van armoedebestrijding naar armoedepreventie; om – met de steun van de overheid – zinvolle vormen van samenwerking op te zetten overal ter wereld – ook in middeninkomenslanden; om als sector het traditionele hulpsysteem achter ons te laten en om samen te leren van een betere internationale solidariteit.

Laat ons het dus daar maar eens over hebben, vanaf 22 oktober stel ik voor. Laten we zoeken naar manieren van samenwerken waarbij actoren van maatschappelijke verandering wereldwijd ook echt hun rol kunnen spelen. En laat ons vooral samen nadenken over hoe wij ons, als volwassen paar, kunnen organiseren om internationale solidariteit met die actoren alle kansen te geven.

REEDS VERSCHENEN MO*PAPERS

2014

- oktober 2014: Nog steeds gelukkig getrouwd? Een gouden bruiloft in de ontwikkelingssamenwerking (*Gijs Justaert*)
- juli 2014: Wordt de geopolitieke kaart van het Midden-Oosten hertekend? (*David Crikemans*)
- juni 2014: We zijn allemaal verschillend. U ook? (*Rachida Lamrabet*)
- mei 2014: Gouden tijden voor de rijken? (*Paul Krugman*)
- apr 2014: Kunnen voorbehoedmiddelen de wereld redden? (*Simon Calcoen*)
- mrt 2014: Gaan de groeilanden een diepe duik tegemoet? (*Pierre Salama*)
- feb 2014: Buitenlandse berichtgeving is dood, leve de mondiale journalistiek? (*Gie Goris*)
- feb 2014: Is Afghanistan klaar voor 2014? (*Thomas Ruttig*)
- jan 2014: Ligt Pakistan op het Arabisch schiereiland? (*Bruno De Cordier*)

2013

- dec 2013: Schept microkrediet slechts een illusie van ontwikkeling? (*Milford Bateman en Ha-Joon Chang*)
- sep 2013: Kan Afika zijn ontwikkeling zelf financieren uit hogere belastingsopbrengsten? (*Mick Moore*)
- jun 2013: Is uw gsm goud waard?
- apr 2013: Wat weten we (niet) over het geweld in Oost-Congo? (*Koen Vlassenroot, Steven Spittaels, Kris Berwouts en Nadia Nsayi*)
- apr 2013: Bestaan de Zapatisten nog? (*François Hautart*)
- feb 2013: Kan rijst West-Afrika voeden? (*Saartje Boutsen en Jan Aertsen*)
- feb 2013: Hoe komt het dat Afrika de Millenniumdoelstellingen niet haalt? (*Dimitri Van den Meerssche*)

2012

- okt 2012: Genetisch gewijzigd voedsel als oplossing voor het hongerprobleem? (*Hielke Van Doorslaer*)
- sep 2012: Kan zwart-Afrika voedselzekerheid bereiken? (*UNDP*)
- sep 2012: What is the Rise of South-South relations about? (*Sanoussi Bilal*)
- apr 2012: Hoe inclusief is onze ontwikkelingssamenwerking? (*PHOS*)
- mar 2012: Brengen verkiezingen meer democratie in Congo? (*Mieke Berghmans en Nadia Nsayi*)
- mar 2012: Wat na Busan? (*Bert Jacobs*)
- mar 2012: Kan de politiek de ontwikkelingssamenwerking redden? (*Alex Duncan en Gareth Williams*)
- feb 2012: Wordt het precariaat een nieuwe sociale klasse? (*Guy Standing*)
- feb 2012: Waarheen met de revoluties in Egypte en Syrië? (*Brigitte Herremans, Pieter Stockmans en Majd Khalifeh*)

2011

- nov 2011: Kan armoede overwonnen worden? (*Abhijit Vinayak Banerjee en Esther Duflo*)
- nov 2011: Is India goed bezig? (*Jean Drèze en Amartya Sen*)
- nov 2011: Een keerpunt voor sociale bescherming wereldwijd? (*Gijs Justaert en Bart Verstraeten*)
- okt 2011: Heeft ontwikkelingshulp zijn tijd gehad? (*Marcus Leroy*)
- okt 2011: 7 billion: development disaster or opportunity? (*Hania Zlotnik and Fred Pearce*)
- sep 2011: Erkenning van de Palestijnse staat: een game changer? (*Brigitte Herremans*)
- jun 2011: Een uitweg uit de nieuwe voedselcrisis? (*Saartje Boutsen*)
- mei 2011: Is het einde van de bevolkingsgroei werkelijk in zicht? (*Ronald C. Schoenmaeckers*)
- apr 2011: Waarom gelijkheid beter is voor iedereen (*Richard Wilkinson en Kate Pickett*)
- mar 2011: Welke toekomst voor de ontwikkelingssamenwerking? (*Nemat Shafik*)
- feb 2011: Realiteit of mythe? Minerale rijkdom als motor van het geweld in het oosten van Congo (*Rachel Perks en Koen Vlassenroot*)

2010

- dec 2010: Heeft Congo kans van slagen? (*Tom De Herdt, Kristof Titeca en Inge Wagemakers*)
- nov 2010: Heeft de crisis het draagvlak van ontwikkelingssamenwerking ondermijnd? (*Tom De Bruyn & Ignace Pollet*)
- nov 2010: De laatste energiecrisis? Betekent piekolie het einde van de homo Petroliensis? (*Elias Verbanck*)
- sep 2010: Wat doet China in Afrika en Latijns-Amerika? (*John Vandaele & Marc Vandepitte*)
- sep 2010: De millenniumdoelstellingen: wachten op de grote doorbraak? (*Lonne Poissonnier & Rudy De Meyer*)
- jun 2010: Hoe goed zijn Brazilië, China en India in armoedebestrijding? (*Emiel Vervliet*)
- mei 2010: Why is poverty a human right crisis? (*Irene Khan and Steven Vanackere*)
- mei 2010: Wat is nu eigenlijk goed bestuur? (*Emiel Vervliet*)
- apr 2010: Is er Apartheid in het Heilige land? (*Korneel De Rynck*)
- mar 2010: Water zonder grenzen? Het regionaal belang van het Afghaanse water (*Benjamin Sturtewagen*)
- feb 2010: Wat met de Cubaanse revolutie na Fidel Castro? (*Marc Vandepitte*)
- feb 2010: Leidt klimaatverandering tot oorlogen? (*Harald Welzer en Jamie Shea*)
- jan 2010: Mogen we nog dieren eten in tijden van klimaat- en voedselcrisis? (*Jonathan Safran Foer en Louise Fresco*)

2009

- nov 2009: Spionage in het hart van Europa? (*Kristof Clerix*)
- nov 2009: Hebben de ngo's hun ziel verkocht aan de minister van Ontwikkelingssamenwerking? (*Jean Reynaert en Patrick Develtere*)
- okt 2009: Chaos in Afghanistan en Pakistan? (*Ahmed Rashid en Jef Lambrecht*)
- sep 2009: De 'Gele Reus' in ademnood? (*Samia Suys*)
- sep 2009: Is ontwikkelingshulp verantwoordelijk voor de armoede in Afrika? (*Dambisa Moyo en Kumi Naidoo*)
- jul 2009: Is dit de nieuwe kolonisering? (*International Food Policy Research Institute, The Economist, vertaling Emiel Vervliet*)
- jun 2009: Kan de G20 de wereld redden? (*Emiel Vervliet*)
- apr 2009: Hoezo, vrije meningsuiting? (*Ruddy Doom en Sofie Van Bauwel*)
- mar 2009: Hebben financiële speculanten 120 miljoen mensen honger laten lijden? (*Peter Wahl, vertaling en samenvatting door Emiel Vervliet*)
- mar 2009: What is the status of human rights in Iran? (*Shirin Ebadi*)
- feb 2009: Hoe zien wij Gaza? (*Ruddy Doom en Simone Korkus*)

2008

- dec 2008: Wat is waardig werk? (*Emiel Vervliet*)
- nov 2008: Betalen de armen de prijs van een slecht beleid? (*Saar Van Hauwermeiren*)
- okt 2008: Hoeveel armen zijn er nu eigenlijk? (*Emiel Vervliet*)
- okt 2008: Blinkt alle goud? (*Catapa*)
- jul 2008: Door welke lens kijken wij naar China? (*Kristof Decoster*)
- jun 2008: Heeft Congo iets aan zijn mijnen? (*Raf Custers*)
- jun 2008: Wie zorgt er voor een échte groene revolutie? (*Jan Aertsen en Dirk Barrez*)

- mei 2008: Kan onverschilligheid dodelijk zijn? (*Forum for African Investigative Reporters, vertaling en samenvatting: Emiel Vervliet*)
- mar 2008: Levert de traditie de oplossing? (*Bert Ingelaere*)
- feb 2008: Kunnen boeren de wereld redden? (*Saartje Boutsen*)
- jan 2008: Neemt de inkomensongelijkheid in de wereld toe of af? (*Emiel Vervliet*)

2007

- dec 2007: Waar de kassa altijd rinkelt? (*Internationaal Vakverbond, vertaling: Emiel Vervliet*)
- dec 2007: Is er leven na Kyoto? (*Simon Calcoen, Peter Tom Jones, Edith Vanden Brande en Alma De Walsche*)
- okt 2007: Zijn de EPA's levensgevaarlijk? (*Marc Maes*)
- sep 2007: Ligt de Afrikaanse hemel in Barcelona? (*Roos Willems, vertaling: Emiel Vervliet*)
- jun 2007: Hoe erg is het klimaat eraan toe? (*IPCC, vertaling: Emiel Vervliet*)
- jun 2007: Redt de minister van Financiën het klimaat? (*Aviel Verbruggen, vertaling: Emiel Vervliet*)
- jun 2007: Viva el populismo? (*Emiel Vervliet en Alma De Walsche*)
- mar 2007: Veertig jaar bezetting - Hoe lang nog? (*Ludo De Brabander & Brigitte Herremans*)

2006

- dec 2006: Hoe geglobaliseerd is de islam? (*Olivier Roy*)
- dec 2006: Zit de Congolese toekomst in de grond? (*Sara Frederix en John Vandaele*)
- nov 2006: Helpt onze hulp tegen honger? (*Saartje Boutsen en Jan Vannoppen*)
- nov 2006: Wil China de wereld overheersen? (*Jonathan Holslag*)

Al deze MO*papers kunnen gratis gedownload worden op www.MO.be/papers

